

نوع مقاله: پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۸/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۴/۳۱

بررسی رفتار گذرای ژنراتور القایی دوسو تغذیه متصل به سیستم قدرت در هنگام بروز خطا در شبکه

محمد رجبي نسب ، حميد يعقوبي *

^۱ کارشناس ارشد دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران mrajabinasab@semnan.ac.ir ^۲ دانشیار دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران yaghobi@semnan.ac.ir

چکیده: با افزایش روزافزون سهم مزارع بادی در تأمین برق شبکههای قدرت، اهمیت بررسی رفتار گذرای ژنراتورهای مورد استفاده در نیروگاههای بادی، در هنگام بروز خطا یا اغتشاشات شدید شبکه، بیشازپیش احساس می شود. در این میان، بررسی رفت ار ژنرات ور القایی دوسو تغذیه به عنوان متداول ترین ژنراتور در صنعت تولید برق بادی اهمیت ویژهای دارد. در این مقاله، ابتدا مدل ریاضی سیستم توربین – ژنراتور بادی متصل به شبکهٔ قدرت به منظور تحلیل دقیق شرایط خطا به کار گرفته شده است. این مدل ریاضی شامل یک مدل مرتبهٔ پنج از ماشین القایی روتور سیم پیچی شده به همراه مدل دومحوری توربین است. در گام بعدی، ژنراتور القایی دوسو تغذیه متصل به شبکهٔ قدرت در نرمافزار MATLAB/Simulink شبیه سازی و با اعمال خطاهای مختلف در شبکه، چگونگی پاسخ ژنراتور به این اغتشاشات شدید بررسی شده است. در نهایت نیز نقش عوامل و پارامترهای مختلف سیستم توربین ژنراتور بر پایداری ماشین و قابلیت گذر از خطای آن مورد مطالعه قرار گرفته است.

واژههای کلیدی: ژنراتور القایی دوسو تغذیه، توربین بادی، خطاهای شبکه، پایداری گذرا.

^{*} نويسنده مسئول

۱. مقدمه

امروزه بهعلت کاهش منابع انرژی تجدیدناپذیر، افزایش گازهای گلخانهای و دمای کرهٔ زمین در اثر استفاده از سوختهای فسیلی، اهمیت منابع انرژی تجدیدپذیر بیش از هر زمان دیگری مشخص شده است. در میان منابع مختلف انرژی تجدیدپذیر، انرژی بادی به علت مزایایی همچون در دسترس بودن، پاک و ارزان بودن، بيشترين سرعت رشد و توسعه را در جهان دارد [۱]. بهطور كلي نیروگاههای بادی از ژنراتورهای گوناگونی برای تبدیل انرژی باد به الكتريسيته استفاده مي كنند، اما در اين بين، ژنراتورهاي القايي دوسو تغذیه (DFIG') به علت ساختار ویژه و مزایای فراوان، از جمله کنترل مجزای توان اکتیو و راکتیو، بهبود کیفیت توان، توانایی ثابت نگه داشتن فرکانس خروجی با وجود کار در سرعتهای مختلف باد، تنش مكانيكي كمتر نسبت به ژنراتورهاي القايي سرعت ثابت (FSIG) و همچنین استفاده از مبدل الکترونیک قدرت کوچکتر و ارزانتر نسبت به سایر ژنراتورها، بهعنوان متداول ترین فناوری در صنعت تولید برق بادی شناخته می شوند [۲ و ۳].

ژنراتور القایی دوسو تغذیه در واقع یک ماشین روتور سیمپیچیشده است که سیمبندی های استاتور آن به صورت مستقیم، و سیمبندی های روتور آن از طریق یک مبدل قدرت فرکانس متغیر (VFC^۳) به شبکه متصل اند. مبدل قدرت وظیفهٔ کنترل مجزای توان اکتیو و راکتیو، ثابت نگه داشتن فرکانس خروجی ژنراتور در لغزش های نسبتاً زیاد (حدود ۲۰، ± سرعت نامی) و تثبیت ولتاژ خروجی را دارد. این مبدل عموماً از نوع پشتبه پشت^{*} بوده و از دو بخش اصلی موسوم به مبدل سمت روتور (RSC^۵) و مبدل سمت شبکه (GSC³) تشکیل شده است. این دو بخش توسط خازن لینک DC به یکدیگر متصل اند. وظیفهٔ این خازن کاهش ریپل ولتاژ است [۲ و ۴]. شکل (۱) شمای کلی یک توربین بادی مجهز به ژنراتور القایی دوسو تغذیه را نشان می دهد [۱]. شایان ذکر است که در این مقاله از روش کنترل برداری برای کنترل مبدل های سمت روتور و شبکه استفاده شده

- 2. Fixed-Speed Induction Generator
- 3. Variable-Frequency Converter
- 4. Back-to-Back Converter
- 5. Rotor Side Converter
- 6. Grid Side Converter

شکل (۱): ساختار کلی سیستم توربین ژنراتور بادی مجهز به ژنراتور القایی دوسو تغذیه [۱]

یکی از موضوعات مهم برای تولید انرژی برق مستمر و باكیفیت، توجه به پایدار ماندن سیستم قدرت هنگام بروز خطا یا اغتشاشات مختلف در شبکه است. یکی از بحثهای مهم در حوزهٔ پایداری سیستمها، بررسی رفتار گذرای آنها در هنگام وقـوع ایـن خطاها یا اغتشاشات شدید است. در گذشته، عموم مطالعات در این حوزه به بررسی پایداری گذرای ژنراتورهای سنکرون معطوف بوده است؛ برای مثال در مراجع [۵ و ۶] پایداری گذرای ژنراتور سنکرون با استفاده از سرعت و شتاب زاویهای، اندازه گیریشده از شار پیوندی و توان خروجی ماشین مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین در مراجع بسیاری، با استفاده از روش کلاسیک سطوح برابر پايداري گذراي ژنراتور سنكرون آناليز شده است [٧_١٠]. اما در سالهای اخیر، با افزایش سهم مزارع بادی در تأمین برق شـبکه و همچنین بهعلت تفاوت مشخصههای دینامیک ژنراتور القایی دوسو تغذيه و ژنراتور سنكرون، نياز به بررسي دقيق رفتار گذراي ژنراتورهای القایی دوسو تغذیه در هنگام افت ولتاژ شبکه بیشازپیش احساس میشود تا بدین وسیله بتوان با درک صحیح از رفتار ژنراتور و اتخاذ راهکارهای مناسب و دقیق، مزارع بادی را در برابر خطاهای شدید شبکه محافظت کرد و بهدنبال آن پایداری شبکهٔ قدرت را بهبود بخشید [۱۱]. بهطور کلی، ژنراتورهای القایی دوسو تغذیه همچون سایر ژنراتورهای متصل به شبکهٔ قدرت، نسبت به خطاهای شبکه، حساسیت نسبتاً بالایی دارند. از همین رو، این ژنراتورها نیازمند مدارات حفاظتی خاصی هستند تا آنها را در برابر خطاهای شبکه محافظت کند. در سالهای اخیر، مدرات حف اظتی مختلفی در این رابطه معرفی شدهاند کـه مـدار حفـاظتی کروبـار^۷ از جمله معروفترين أنهاست. هنگام بروز اغتشاشات شبکه، مدار کروبار فعال شده و سیمپیچهای روتور و مبدل قدرت را در برابر اضافه ولتاژ و جریان های شدید محافظت می کند. با فعال شدن مدار كروبار، رژيم كارى ژنراتور القايي دوسو تغذيـه بـه ژنراتـور القـايي قفس سنجابی تغییر میکند؛ این امر می تواند بر رفتار گذرای ژنراتور و مؤلفه هایی همچون سرعت و زمان بحرانبی رفع خطا که از

^{7.} Crowbar Protection Circuit

۱۴ نشریه علمی مهندسی و مدیریت انرژی

مشخصههای مهم در بررسی مرز پایداری ژنراتورهای متصل به شبکه هستند، اثر بگذارد. عموم مطالعات در زمینهٔ ژنراتورهای القایی دوسو تغذیه متصل به شبکهٔ قدرت دربارهٔ ارائهٔ روشهای بهبود قابلیت گذر از خطای (FRT') آن هستند [۲ و ۱۱]. برخی دیگر از مقالات نیز به بررسی رفتار ژنراتورهای القایی دوسو تغذیه در هنگام بروز خطا در شبکهٔ قدرت و حتی مقایسهٔ نحوهٔ پاسخ آن با سایر تکنولوژیهای مورد استفاده در مزارع بادی، بدون در نظر گرفتن نقش مدارات حفاظتی ژنراتور القایی دوسو تغذیه میپردازند [۴ و ۲۱]. در مرجع [۴] از شاخص پایداری گذرا که بر مبنای تابع انرژی گذرا محاسبه میشود، برای تعیین و مقایسهٔ مرز پایداری ژنراتورهای گذرا محاسبه میشود، برای تعیین و مقایسهٔ مرز پایداری ژنراتورهای سنکرون استفاده می گردد؛ اما در این مقاله، مطالعات جامع و مفصلی دربارهٔ تأثیر مدارات حفاظتی ژنراتور القایی دوسو تغذیه همچون مدار کروبار بر روی پایداری گذرای آن صورت نگرفته است.

با توجه به توضیحات بالا، اولین گام برای درک صحیح از رفتار دینامیک ژنراتور القایی دوسو تغذیه، در اختیار داشتن یک مدل ریاضی دقیق از آن است. لذا در بخش اول این مقاله، از یک مدل مرتبهٔ پنج از این ژنراتور به همراه مدل دومحوری توربین به منظور مطالعهٔ جامع و دقیق رفتار ژنراتور القایی دوسو تغذیه و نحوهٔ پاسخ پارامترهای مختلف آن به اغتشاشات شبکه استفاده شده است. همچنین در این بخش، مدل مناسبی از مبدل قدرت که متشکل از مبدلهای سمت شبکه و روتور می باشد، نیز مورد استفاده قرار گرفته متصل به شبکهٔ قدرت در نرمافزار MATLAB/Simulink و اعمال متصل به شبکهٔ قدرت در نرمافزار میاخ خطای مختلف در شبکه، چگونگی پاسخ این ژنراتور به اغتشاشات شدید بررسی شده است. در بخش آخر نیز نقش عوامل و پارامترهای مختلف سیستم توربین-ژنراتور متصل به مدار حفاظتی گروبار، بر پایداری و قابلیت گذر از خطای ژنراتور مورد مطالعه قرار گرفته است.

۲. مدل ریاضی ژنراتور القایی دوسو تغذیه

در بخش پیشرو، مدل سیستم توربین- ژنراتور بادی برای مطالعات پایداری گذرا طرح شده است.

۱.۲. مدل ماشین القایی روتور سیمپیچی*شد*ه

اگر یک ماشین القایی روتـور سـیم پیچـیشـده در شـرایط عملکـرد متعادل در نظر گرفته شود، رابطهٔ مربوط به شـار پیونـدی اسـتاتور و

روتور در راستای محورهای d و q بهصورت زیر بیان می شود [۱۲ و ۱۳]:

$$\begin{bmatrix} \lambda_{qs} \\ \lambda_{ds} \\ \lambda'_{qr} \\ \lambda'_{dr} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} L_{ls} + L_m & 0 & 0 & 0 \\ 0 & L_{ls} + L_m & 0 & 0 \\ 0 & 0 & L'_{lr} + L_m & 0 \\ 0 & 0 & 0 & L'_{lr} + L_m \end{bmatrix} \begin{bmatrix} i_{qs} \\ i_{ds} \\ i'_{qr} \\ i'_{dr} \end{bmatrix}$$
(1)

که Λ معرف شار پیوندی، L_{lr} , L_{lr} و L_{m} بهترتیب بیانگر اندوکتانسهای نشتی استاتور، روتور و اندوکتانس مغناطیس کننده در سمت استاتور هستند. *i* نیز نماد جریان است. اندیسهای R و r مهترتیب معرف متغیرهای استاتور و روتور و اندیسهای p و b بهترتیب بهمعنای متغیرها در راستای دو محور p و b هستند. گفتنی است که این شیوهٔ اندیس گذاری در سایر روابط مطرح شده در این مقاله نیز رعایت شده است. بالانویس پریم در متغیرهای روتور نشانگر انتقال این پارامترها از سمت روتور به استاتور است. رابطهٔ (۲) بیانگر این نسبت تبدیل هاست:

$$L_{m} = \frac{3}{2}L_{ss} = \frac{3}{2}\frac{N_{s}}{N_{r}}L_{sr} = \frac{3}{2}(\frac{N_{s}}{N_{r}})^{2}L_{rr}$$
(7)

 L_{rr} و L_{ss} سست. است. است. L_{ss} و L_{rr} و L_{ss} است. این رابط ه، N تعداد دور سیم پیچی است. بهترتیب معرف اندوکتانس خودی استاتور و روتور هستند و L_{sr} نیز معرف اندوکتانس متقابل بین استاتور و روتور است.

معمولاً برای کنترل مجزای توان اکتیو و راکتیو از روش کنترل برداری شار استاتور (SFOC^۲) استفاده می شود [۱۴]. در این روش، محور b دستگاه مرجع سنکرون هم جهت با شار پیوندی استاتور تعریف می شود، بدین ترتیب داریم: (۳)

 $\lambda_{qs}^e = 0$

بالانویس eدر این رابطه نشاندهندهٔ نوع دستگاه مرجع انتخـابی یعنی دستگاه مرجع سنکرون است.

استفاده از روش SFOC این نکته را در ذهن تداعی میکند که مؤلفههای ولتاژی محورهای d و q را نمیتوان بهعنوان متغیرهای کنترلی مستقل در نظر گرفت. از همین رو پیادهسازی روش کنترل برداری برای مبدل قدرت پشتبهپشت نیازمند ترمهای جداکنندهٔ ولتاژ^۳ است [10]. بنا به نکات و روابط ریاضی یادشده، مدار معادل ماشین القایی روتورسیم پیچی شده به صورت شکل (۲) خواهد بود [17]. پارامترهای V^e_{gr,dec} محور p و d هستند. ^۲ و ^۲/_r بهترتیب، جداکنندهٔ ولتاژ در راستای دو محور p و d هستند. ^۲ و ^۲/_r بهترتیب، مقاومت سیم پیچهای هر فاز استاتور و روتور را نشان میدهند.

^{1.} Fault Ride-Through

^{2.} Stator Flux Orientation Control

^{3.} Voltage Decoupler Terms

$$V_{dr}^{e} = v_{i}^{'} P_{m} g_{dr}^{e} \tag{(A)}$$

$$v'_i = \frac{2}{\pi} v_i \tag{4}$$

$$\frac{\pi}{3}i_{i} = P_{m}(i_{qr}^{e}g_{qr}^{e} + i_{dr}^{e}g_{dr}^{e}) \tag{11}$$

$$\dot{i_i} = \frac{\pi}{3} \dot{i_i} \tag{11}$$

$$v_{i}i_{i}^{i} = v_{qr}^{e}i_{qr}^{e} + v_{dr}^{e}i_{dr}^{e}$$
 (17)

در این روابط، قطار پالس PWM^۱ است. $i_i v_i$ ولتاژ و جریان لحظهای ورودی مبدل قدرت را بیان میکنند. متغیرهای g^e_{qr} و g^e_{dr} نیز بهترتیب توابع کلیدزنی در راستای محورهای p و b هستند که می توان آنها را به صورت بسط فوریه بیان کرد [۱۴]:

$$g_{qr}^{e} = 1 + \frac{2}{35}\cos 6(\omega_{s} - \omega_{r})t - \frac{2}{143}\cos 12(\omega_{s} - \omega_{r})t + \dots$$
(17)

$$g_{dr}^{e} = \frac{12}{35}\sin 6(\omega_{s} - \omega_{r})t - \frac{2}{143}\sin 12(\omega_{s} - \omega_{r})t + \dots \quad (14)$$

$$= \frac{12}{35}\cos 6(\omega_{s} - \omega_{r})t - \frac{2}{143}\sin 12(\omega_{s} - \omega_{r})t + \dots \quad (14)$$

جایی که $_{s}^{2}$ ملاق $_{s}^{2}$ معادلات (۲–۱۲) در واقع متغیرهای i_{i} و i_{i} را به مختصات d-q منتقل می کنند. بدین ترتیب مدار معادل مبدل سمت روتور در دستگاه مرجع سنکرون مطابق شکل (۳) خواهد بود [۱۲].

1. Pulse Width Modulation

شکل (۲): مدار معادل ماشین القایی روتور سیم پیچی شدهٔ سه فاز در دستگاه مرجع سنکرون؛ (الف) مدار معادل ژنراتور در راستای محور q (ب) مدار معادل ژنراتور در راستای محور d

گشتاور الکترومغناطیسی (T_e)، توان اکتیو (P_s) و راکتیو (Q_s) و راکتیو (Q_s) ژنراتور در ترمینال استاتور آن نیز بهکمک روابط زیر محاسبه میشوند [۱۶]:

$$T_e = \frac{3}{2} p \frac{L_m}{L_s} \frac{v_s}{\omega_s} i_{qr} \tag{(f)}$$

$$P_s = \frac{3}{2} \frac{L_m}{L_s} v_s i_{qr} \tag{(a)}$$

$$Q_{s} = \frac{3}{2} v_{s} \left(\frac{L_{m}}{L_{s}} i_{dr} - \frac{v_{s}}{\omega_{s} L_{s}} \right)$$

$$(9)$$

$$(9)$$

$$(9)$$

$$(9)$$

۲.۲. مدلسازی مبدل قدرت پشتبه پشت

هنگام مدلسازی مبدلهای قدرت، بهترین کار برای تسهیل در محاسبات، انتقال پارامترهای مبدل به همان دستگاه مرجع ماشین الکتریکی است [۱۲ و ۱۵]؛ بهعبارت دیگر میتوان از دستگاه مرجع سنکرون برای مدلسازی متغیرهای مبدل قدرت نیز بهره گرفت. این امر میتواند هنگام کار با معادلات پیچیدهٔ بسیار سودمند باشد. مدل کردن مبدل قدرت در راستای دو محور b و p در قاب روتور با تعریف دو تابع کلیدزنی قابل بیان است:

$$V_{qr}^{e} = v_{i}^{'} P_{m} g_{qr}^{e} \tag{V}$$

شمای کلی مبدل سمت شبکه در دستگاه abc در شکل (۴) نمایش داده شده است. حال اگر متغیرها را به دستگاه مرجع سنکرون منتقل کنیم، معادلات حاکم بر این قسمت بهصورت مقابل به دست می آیند [۱۲ و ۱۳]:

$$v_{qs}^e = Ri_{qs}^e + LDi_{qs}^e - \omega_e Li_{ds}^e + v_{qt}^e \tag{10}$$

$$v_{ds}^e = Ri_{ds}^e + LDi_{ds}^e - \omega_e Li_{qs}^e + v_{dt}^e \tag{19}$$

در این رابطه، D نماد عملگر مشتق است. علاوه بر این، ولتـاژ مبدل بهصورت زیر نیز قابل بیان است:

$$v_{qs}^e = 2v_t p_m g_{qs}^e / \pi \tag{1V}$$

$$v_{ds}^e = 2v_t p_m g_{ds}^e / \pi \tag{1A}$$

متغیر _۲ در اینجا بیانگر ولتاژ فاز ترمینالهای مبدل سمت شبکه است. بدین ترتیب مدار معادل مبدل سمت شبکه بهصورت شکل (۵) پیشنهاد می شود. نکتهٔ قابل توجه این است که با جایگزینی ₉ به جای ترم (₆ – ₀) در معادلات (۱۳–۱۴)، توابع کلیدزنی برای مبدل سمت شبکه نیز قابل بازتعریف هستند. <u>م</u> سرعت زاویهٔ الکتریکی شبکه است.

بین دو مبدل از طریق این خازن صورت می گیرد. برای یافتن معادلات حاکم بر خازن لینک DC و با صرفنظر از هارمونیکهای ناشی از کلیدزنی و تلفات مبدل داریم [۱۷]:

$$C\frac{dE}{dt} = i_{os} - i_{or} = i_{dc} \tag{14}$$

که در آن Cو E به ترتیب ظرفیت و ولتاژ دو سبر خمازن cه در آن i_{or} و i_{os} هستند.

بدین ترتیب توان لحظهای لینک DC به صورت زیـر محاسـبه می شود:

$$P_c = Ei_{dc} = EC\frac{dE}{dt} = P_{gsc} - P_{rsc} \tag{(7.)}$$

عبارتهای P_{gsc} ، P_{gsc} به ترتیب توان خازن لینک DC، توان مبدل سمت شبکه و سمت روتور هستند. در حالت عادی، ولتاژ لینک DC ثابت است اما هرگونه تغییر در i_{os} و P_{rsc} می تواند ولتاژ لینک DC را به طور ناگهانی تغییر دهد [۱۸].

۳.۲. مدل مکانیکی محور توربین

بهطور کلی، محققین مدلهای مکانیکی مختلفی از سیستم محور ژنراتور القایی دوسو تغذیه ارائه کردهاند [۱۲]. اما بهدلیل وجود جعبهدنده بین توربین و ژنراتور و همچنین دقت قابل قبول مدل دومحوری^۱ در مدلسازی رفتار سیستم، استفاده از این مدل برای بررسی رفتار گذرایی سیستم توربین ژنراتور امری متداول است. شکل (۶) نشاندهندهٔ مدل مکانیکی دومحوری سیستم توربین ژنراتور است [۱۹]. در این مدل، سه معادلهٔ دیفرانسیل به توصیف رفتار مکانیکی محور توربین می داند:

$$D\omega_t = \frac{1}{2H_t} (T_m - k\theta - \zeta_t \omega_t) \tag{(11)}$$

$$D\omega_r = \frac{1}{2H_g} (k\theta - \zeta_g \omega_r - T_e) \tag{(YY)}$$

$$D\theta = \omega_s(\omega_t - \omega_r) \tag{(YT)}$$

در معادلات بالا
$$H_t$$
 و H_g بهترتیب ثوابت اینرسی محور

1. Two-mass model

توربین و ژنراتور هستند. ζ_s , ζ_s و ω_t نیز بهترتیب ضریب میرایی توربین، ژنراتور و سرعت توربین هستند. T_m گشتاور مکانیکی و k نیز سختی محور است.

۳. تحلیل دینامیک ژنراتور القایی دوسو تغذیه

در این بخش، به بررسی رفتار ژنراتور القایی دوسو تغذیه و چگونگی پاسخ آن به اغتشاشات شدید شبکه پرداخته شده است. برای این منظور، ابتدا شبکه آزمون متشکل از توربین بادی را که از طریق دو خط ۲۵ کیلوولتی به طول ۳۰ کیلومتر به شبکه قدرت متصل شدهاند، در نرمافزار MATLAB/Simulink شبیهسازی میکنیم.

شکل (۷): دیاگرام تک خطی سیستم آزمون [۲۰]

شکل (۷) بیانگر ساختار کلی سیستم مدنظر است [۲۰]. پارامترهای اصلی سیستم توربین_ژنراتور در جـدول (۱) واقـع در بخش ضمائم معرفی شده است. در ادامه، با اعمال خطای مختلف در لحظهٔ $t = 4^{\text{sec}}$ و در میانـهٔ یکـی از خطـوط، رفتـار دینامیـک ژنراتور و چگونگی تغییرات یارامترهای مختلف آن در هنگام وقوع افت ولتاژهای شدیدِ شبکه مورد بررسی قرار میگیرد. شایان ذكر است كه سرعت باد از زمان وقوع خطا تا لحظهٔ پاكسازي نابت فرض شده است. قبل از آغاز این مبحث ($t = 4.2^{\text{sec}}$) لازم است که توضیحی دربارهٔ خطاهای متقارن و نامتقارن در شبکه ارائه گردد. خطاهای متقارن نسبت به خطاهای نامتقارن شدیدتر هستند. دلیل آن هم ایجاد جریان های هجومی شدیدتر در سیمپیچی و مبدل سمت روتور و همچنین افزایش شـدیدتر ولتـاژ لینک DC است [۱۶_۲۱_۲۱]. در ادامه، جزئیات بیشتر از نقش ایـن دو متغیر در پایداری گذرای ژنراتور القایی دوسو تغذیه ارائه میشود. از طرف دیگر، همان طور که در شکل (۸-الف) نشان داده شده است، در هنگام وقوع خطاهای متقارن مانند خطای سهفاز در شبکهٔ قدرت، ولتاژ در ترمینالهای استاتور ماشین القایی دوسو تغذیه، افت محسوس تری دارد. بدین ترتیب، درحالی که گشتاور مكانيكي ثابت باقي مانده است، طبق رابطة (۴)، گشتاور

الکترومغناطیسی کاهش شدیدتری را تجربه می کند. این افت بیشتر گشتاور الکترومغناطیسی بهمعنای اختلاف بیشتر آن با گشتاور مکانیکی ورودی است (شکل ۸-ب)؛ این امر می تواند منجر به بروز نوسانات شدیدتر روتور و افزایش احتمال ناپایداری شود (شکل ۸-ج). بنابراین با وجود اینکه احتمال وقوع خطاهای متقارن در شبکه کم است، در این شبیهسازی بیشتر از خطای سهفاز بهعنوان عامل اغتشاش در شبکه استفاده شده است.

ژنراتور القایی دوسو تغذیه تحریک مستقل ندارد و همان طور که پیشتر ذکر شد، تحریک آن از طریق مبدل پشتبه پشت متصل به شبکه فراهم می شود. به همین علت، میدان مغناطیسی فاصلهٔ هوایی ژنراتور به ولتاژ شبکه وابسته است؛ ازاینرو وقتی خطایی در شبکه رخ می دهد، جریان خطوط به سمت نقطهٔ خطا سرازیر شده و ولتاژ پایانه های ژنراتور افت می کند (شکل ۸-الف) و به دنبال آن، میدان مغناطیسی فاصلهٔ هوایی به سرعت به صفر میل کرده و ماشین مغناطیس زدا^۱ می شود.

با توجه به معادلهٔ (۵)، بین توان اکتیو ژنراتور در سمت استاتور و ولتاژ پایانههای آن رابطهٔ مستقیم وجود دارد. بدین ترتیب با کاهش ولتاژ در پایانههای ژنراتور، توان اکتیو نیز کاهش مییابد. شکل (۸- د) نیز مبیّن این موضوع است.

همان طور که در شکل (۸- ۵) نشان داده شده، توان راکتیو ژنراتور پیش از وقوع خطا صفر است. لذا حاصل عبارت ($L_m/L_s i_{dr} - v_s/\omega_s L_s$) در رابطهٔ (۶) برابر با صفر خواهد بود. حال همان طور که در رابطهٔ (۶) مشخص است، با وقوع خطا در شبکه و افت ولتاژ پایانههای ژنراتور ترم دوم معادله در شبکه و افت ولتاژ پایانههای ژنراتور ترم دوم معادله رابطه بزرگتر از صفر خواهد بود که بهمعنای افزایش توان راکتیو در هنگام وقوع خطاست [۱۶]. شکل (۸- ۵) نیز گویای این نحوهٔ تغییرات توان راکتیو است.

همان طور که بیان شد، میدان مغناطیسی فاصلهٔ هوایی ژنراتور القایی دوسو تغذیه در لحظهٔ وقوع خطا به شدت کاهش می یابد. این اتفاق موجب هجوم جریان های شدیدی در سیم پیچی ها و مبدل سمت روتور می شود (شکل ۸- و). اگر این جریان های هجومی از مقدار معینی فراتر روند (حدود ۱۴۰ تا ۲۰۰٪ جریان نامی) می توانند با ایجاد تنش های حرارتی، به سیم پیچی ها و کلیدهای نیمه هادی مبدل سمت روتور آسیب بزنند [۲۲].

^{1.} Demagnetizing

(ج) سرعت زاویهای روتور (د) توان اکتیو (ه) توان راکتیو (و) جریان روتور (ز) ولتاژ لینک DC

صورت ماندگاری شرایط خطا ولت اژ لینک DC افزایش خواهد یافت (شکل ۸- ز). بدیهی است که اگر این افزایش ولتاژ بیش از حد معینی باشد (حدود ۱۳۵٪ ولتاژ نامی خازن) می تواند به خازن لینک DC آسیب برساند [۱۶ و ۲۲]. همان طور که در شکل (۸-ز) ملاحظ به می شود، بیشترین افزایش ولت اژ لینک DC با مقدار ^{4,4} 0.03 مربوط به لحظهٔ وقوع خط ای سهفاز در شبکه است. از سوی دیگر، کمترین افزایش ولتاژ لینک DC با با مراجعه به شکل (۸- و) مشاهده می شود که شدیدترین جریانهای هجومی در سیم پیچیها و مبدل سمت روتور در هنگام وقوع خطای سه فاز در شبکهٔ قدرت ایجاد می گردند که این نشان دهندهٔ افزایش احتمال آسیب ژنراتور در هنگام بروز خطاهای متقارن است. از طرف دیگر، هنگام افت ولتاژ ترمینال استاتور توان مبدل سمت شبکه نیز کاهش یافته و تبادل توان از طریق خازن لینک DC نیز محدود می شود [۱۲]. در نتیجه، بنا به رابطهٔ (۲۰) در

مقدار 0.001^{p.u} در صورت وقوع خطای تکفاز به زمین رخ میدهد. ولتاژ لینک DC در اثر وقـوع خطـای دوفـاز و دوفـاز بـه زمين نيز بهترتيب مقادير 0.004^{p.u} و 0.005^{p.u} را تجربه خواهـد کر د.

بنا به نکات مطرحشده دربارهٔ ولتاژ لینک DC و جریان روتور، افزایش ناگهانی و بیش از حد آنها می تواند با صدمه زدن به ژنراتور و مبدل قدرت، عملکرد آن ها را پس از وقوع خطا به مخاطره بیندازد [۱۲ و ۲۲]. لذا برای افزایش قابلیت گذر از خطای ژنراتور و تضمین عملکرد آن در ناحیهٔ ایمن (SOA')، باید از روش ها و سیستمهای حفاظتی مناسب بهره گرفت [۲۲].

۴. بررسی نقش عوامل مختلف بر قابلیت گذر از خطای ژنراتور القایی دوسو تغذیه

در این بخش، چگونگی تأثیر عوامل مختلف مانند فناوری مورد استفاده برای کنترل مبدل قدرت، ظرفیت خازن لینک DC، ثابت اينرسي توربين و ژنراتور، سيستم حفاظت ژنراتور و سرعت روتور پیش از وقوع خطا بر رفتار دینامیک DFIG بررسی میشود.

۱.۴. نقش سیستم کنترل

در بخش اول مقاله به وظایف مبدل قدرت و تأثیر آن بر عملکرد ژنراتور القایی دوسو تغذیه اشاره شد. حال در این قسمت، نقش سیستم کنترل مبدل قدرت در بازگشت ژنراتور به شرایط پایدار پس از وقوع خطا بررسی میشود. همان طور که در شکل (۸) نشان داده شده، پس از پاکسازی خطا در $t = 4.2^{\text{sec}}$ به علت وجود سیستم کنتـرل، در مـدت کوتـاهی ولتـاژ ترمینـال ژنراتـور بازیابی شده، گشتاور الکترومغناطیسی و توان اکتیو افزایش یافته و بهدنبال آن، سرعت روتور نیز پس از چند نوسان ثابت می شـود و بدین ترتیب ژنراتور در زمان کوتاهی به شرایط اولیهٔ خود بازمی گردد. بنابراین می توان گفت یکی از وظایف مهم بخش کنترل مبدل قدرت، کمک و تسریع در بازیابی شرایط پایدار ژنراتور پس از وقوع خطاست [۱۲ و ۱۶]. به همین علت در سالهای اخیر، ارائهٔ روشهای نوین برای کنتـرل مبـدل قـدرت و بهدنبال آن، بهبود قابلیت گذر از خطای ژنراتور، توجه محققان این حوزه را به خود جلب کرده است. مرجع [۲۲] به بررسی برخی از این روش ها یر داخته است.

T.۴. نقش خازن لننک DC

بر اساس مسائل مطرحشده در بخش قبل، افزایش ولتاژ لینک DC در هنگام بروز خطا می تواند به سیستم توربین ژنراتور بادی آسیب برساند و مانع از تداوم عملکرد آن پس از پاکسازی خطا شود. شکل (۹) بیانگر تأثیر ظرفیت خازن لینک DC بر این افزایش ولتاژ است. در این شبیهسازی، ظرفیت خازن بهترتیب ۱۰ میلی فاراد، ۱۰۰ میلی فاراد و ۱۰۰۰ میلی فاراد انتخاب شده است. نتايج شبيهسازي نشان ميدهد كه هرچه ظرفيت خازن بيشتر باشد، افزايش ولتاژ كمتر خواهد بود. اين مسئله طبق رابطة (۲۰) نيز قابل تأييد است. لذا مي توان گفت كه با توجه به ملاحظات عملي، هرچه ظرفیت خازن بزرگتر انتخاب شود، احتمال آسیب دیدن سیستم توربین_ ژنراتور کمتر می شود و بهدنبال آن، قابلیت گذر از خطای آن افزایش می یابد.

۳.۴. تأثير ثابت اينرسي

یکی از نکاتی که در بررسی پایداری گذرای انواع ژنراتورهای مورد استفاده در مزارع بادي وجود دارد، ثابت اينرسي نسبتاً پايين آنهاست. این امر باعث می شود که در هنگام وقوع اغتشاشات شدید در شبکه و بر هم خوردن تعادل تـوان مکـانیکی و الکتریکـی بهسرعت شتاب بگیرند که این خود یک عامل منفی در پایداری گذراست [۲۱]. برای بررسی تأثیر ثابت اینرسی بر پایداری گذرای ژنراتور، شبیهسازی برای سه ثابت اینرسی مختلف انجام گرفته است (شکل ۱۰). شایان است که هریک از ثوابت اینرسی نشان داده شده

^{1.} Safe Operating Area

در شکل (۱۰)، برابر مجموع ثابتهای محور ژنراتور و توربین هستند. طبق نتایج حاصل از شبیهسازی هرچه ثابت اینرسی بیشتر باشد، دامنهٔ نوسان توان کمتر بوده و لذا روتور آرامتر شتاب میگیرد. این بدان معناست که افزایش ثابت اینرسی موجب افزایش زمان بحرانی رفع خطا و بهبود پایداری گذرای ژنراتور میشود.

۴.۴. نقش مقاومت کروبار

بهطور کلی، ژنراتور القایی دوسو تغذیه حساسیت زیادی نسبت به اغتشاشات شبکه دارد. به همین دلیل، به مدارات حفاظتی برای محافظت مبدل قدرت و سیم پیچی روتور در برابر افزایش بیش از مدار سیستمهای حفاظتی است [۲۲]. این مدار شامل یک مجموعه مقاومت است که از طریق تعدادی کلید الکترونیک قدرت به مقاومت است که از طریق تعدادی کلید الکترونیک قدرت به روتور را از مدار خارج کنند. شکل (۱۱) نمای کلی این مدار را نشان می دهد. زمانی که مقاومتهای کروبار متصل اند، در مسیر سیم پیچهای روتور قرار گرفته و آنها را اتصال کوتاه می کنند. بدین ترتیب مبدل قدرت نیز از مدار خارج می شود تا بدان آسیبی نرسد. در چنین حالتی، رژیم کاری ژنراتور بهطور موقت از ژنراتور القایی دوسو تغذیه به ژنراتور القایی معمولی تغییر می کند.

همان طور که در شکل (۱۲) مشاهده می شود، خروج مبدل قدرت از مدار و افزایش مقاومت روتور توسط مقاومتهای کروبار موجب کاهش جریان روتور از "1.42^{p.u} به "70.0 شده است. از طرف دیگر، ولتاژ لینک DC نیز از مقدار "1.36^{p.u} به "1.12 رسیده است که این نشان از بهبود قابلیت گذر از خطای ژنراتور دارد.

نکتهٔ مهم دیگر این است که وقتی مدار کروبار فعال میشود و مبدل قدرت را از مدار خارج میکند، دیگر امکان کنترل توان راکتیو وجود نخواهد داشت؛ این مسئله منجربه نوسانات شدید گشتاور الکترومغناطیسی شده و لذا احتمال ناپایداری سیستم افزایش مییابد [۲۰، ۲۳ و ۲۴]. این موضوع را میتوان بهکمک منحنی گشتاور سرعت ژنراتور بهتر درک کرد.

پیش از آغاز این بحث، لازم است که دو مفهوم سرعت بحرانی و زمان بحرانی رفع خطا در ژنراتور القایی دوسو تغذیه توضیح داده شوند. منظور از سرعت بحرانی رفع خطا (نقطهٔ wcrit در شکل ۱۳– الف)، حداکثر سرعت مجاز روتور در هنگام بروز اغتشاشات در شبکه است، بهطوری که پس از پاکسازی خطا ژنراتور بتواند به نقطهٔ تعادل پایدار بازگردد. در صورتی که سرعت روتور از سرعت

بحرانی عبور کند، ژنراتور القایی دوسو تغذیه ناپایدار خواهد شد و لذا باید از شبکهٔ قدرت جدا شود. منظور از زمان بحرانی رفع خطا، بیشترین بازهٔ زمانی ممکن برای ماندگاری خطا در سیستم قدرت است، بهطوری که ژنراتور القایی دوسو تغذیه بتواند پس از رفع خطا، پایداری خود را حفظ کرده و سرعت روتور آن از سرعت بحرانی عبور نکند.

ل (۲۰۱). نیس مندر نووبار در بهبود پایندری کناری DC (الف) جریان روتور (ب) ولتاژ لینک DC

نقاط تلاقی منحنی گشتاور الکتریکی با خط حاصل از گشتاور مکانیکی در شکل (۱۳– الف) نقاط A و B نام گذاری می شود. نقطهٔ A پایدار و نقطهٔ B ناپایدار است. حال اگر خطای اتصال کوتاه در شبکه رخ دهد، مطابق شکل (۱۳– ب) گشتاور الکتریکی صفر می گردد و نقطه کار ژنراتور به B منتقال می شود و توربین شتاب می گیرد. اگر خطا قبل از رسیدن روتور به سرعت بحرانی و عبور از نقطهٔ تعادل ناپایدار (نقطهٔ B در شکل ۱۳– الف) برطرف

شود، گشتاور الکتریکی مجدد افزایش می یابد و به نقطهٔ C می رسد. در این وضعیت، چون گشتاور الکتریکی از گشتاور مکانیکی بزرگتر است، سرعت ژنراتور کاهش می یابد و نقطهٔ کار به طرف نقطهٔ پایدار A برمی گردد. لذا ژنراتور پایداری خود را حفظ می کند. در حالت دیگر، اگر زمان ماندگاری خطا بیشتر از زمان بحرانی رفع خطا باشد و پس از رسیدن به محل تلاقی منحنی های گشتاور الکتریکی و مکانیکی (نقطهٔ B در شکل ۱۳-الف) برطرف گردد، مطابق شکل (۱۳- ج)، گشتاور الکتریکی پس از افزایش به نقطهٔ C می رسد. اما چون در این حالت گشتاور الکتریکی کمتر از گشتاور مکانیکی است، ژنراتور شتاب گرفته و به سمت ناپایداری می رود.

حال با توجه به اینکه فعال شدن مدار کروبار موجب افزایش مقاومت روتور می گردد، بدین ترتیب قلهٔ منحنی گشتاور سرعت از مبدأ مختصات دور می شود و لذا نقطهٔ ناپایدار B در شکل (۱۳-الف) نیز از محور عمودی فاصله می گیرد. بنابراین سرعت بحرانی و زمان بحرانی رفع خطا افزایش می یابند که این امر مهمی در بهبود پایداری ژنراتور است [۲۵]. این موضوع در شکل (۱۴) قابل مشاهده است.

۵.۴. تأثير لغزش

در تمام شبیه سازی های گذشته، سرعت ژنراتور القایی دوسو تغذیه ثابت و برابر سرعت نامی در نظر گرفته شده بود. اما از آنجا که عموماً در طول روز سرعت باد برابر با سرعت نامی نیست، روتور ژنراتور القایی دوسو تغذیه همیشه با کمی لغزش نسبت به سرعت سنکرون دوران میکند. همان طور که پیشتر ذکر شد، بسته به شرایط عملکردی ژنراتور در حالت فوق سنکرون و یا زیر سنکرون، محدودهٔ لغزش برای ژنراتور القایی دوسو تغذیه حدود ۳/۰ ± تعریف می شود. شکل (۱۵) نشان دهندهٔ تأثیر لغزش بر زمان بحرانی رفع خطا در ژنراتور القایی دوسو تغذیه است.

در این شبیه سازی با اعمال سرعت های مختلف باد، زمان بحرانی رفع خطا به ازای لغزش های گوناگون به دست آمده است [۱۲ و ۲۱]. بر اساس این نمودار، شیب منحنی به ازای هر ۵٪ لغزش شفت حدود ۳/۳٪ می باشد که این به معنای تأثیر نسبتاً بالای لغزش بر پایداری ژنراتور القایی دوسو تغذیه است. البته این مسئله با توجه به بازهٔ لغزش این نوع ژنراتور، دور از انتظار نیست.

ژنراتور القایی دوسو تغذیه

۵. نتیجه گیری

مراجع

در این مقاله، یک مدل مرتبهٔ پنج از ژنراتور القایی دوسو تغذیه متصل به شبکهٔ قدرت به همراه مدل دومحوری توربین، برای بررسی رفتار گذرای ماشین استفاده شده است. با اعمال خطاهای مختلف در شبکه، رفتار دینامیک ژنراتور القایی دوسو تغذیه در حین خط بررسی شده است. بر این اساس، وقتی خطای شدیدی در شبکه رخ می دهد، ولتاژ لینک DC و جریان روتور به طور چشمگیری افزایش می یابند. این افزایش شدید می تواند با صدمه زدن به ژنراتور و مبدل قدرت مانع از عملکرد توربین بادی پس از رفع خطا شود. البته برای عملکرد مناسب ژنراتور در طی اغتشاشات بزرگ، بحث پایداری ماشین و زمان بحرانی رفع خطا نیز مطرح است. لذا در این مقاله به نقش و اثر یارامترهای مختلف ژنراتور القایی دوسو تغذیـه در بهبـود پایداری و قابلیت گذر از شرایط بحرانی آن پرداخته شده است. با توجه به بررسی های انجامشده، عواملی همچون فناوری بهکاررفته در سیستم کنترل مبدل قدرت، ظرفیت خازن لینک DC، ثابت اینرسی سیستم توربین_ ژنراتور، مدار حفاظتی کروبار (متداولترین روش حفاظت ژنراتور القایی دوسو تغذیه) و لغزش ژنراتور پیش از وقوع

خطا تأثیر مستقیمی بر پایـداری گـذرای ژنراتـور و قابلیـت گـذر از خطای آن دارند.

1 :

		عبتها تم
جدول (۱): پارامترهای توربین بادی متصل به شبکهٔ قدرت		
واحد	مقادير	پارامترها
MW	١/۵	توان نامي
m/s	11	سرعت نامي
m/s	۳.	سرعت قطع بالا
m/s	۶	سرعت قطع پايين
v	۵۷۵	ولتاژ نامى
Hz	۶.	فركانس
-	٣	تعداد جفت قطبها
p.u	•/• ٣	R_s
p.u	•/•19	R_r
p.u	•/\\	L _{ls}
p.u	•/19	Ĺlr
p.u	۲/۹	L_m

[۱] کتابی، عباس، یزدخواستی، علی، «کنترل توان اکتیو و رآکتیو یک توربین بادی با ژنراتور دوسو تغذیه (DFIG) توسط روش کنترلی تکسیکلی»، نشریه علمیپژوهشی مدیریت انرژی، دورهٔ ۱، شمارهٔ ۲، صفحهٔ ۲-۱۰، ۱۳۹۰.

- [2] Alsmadi, Y.M. and et al., "Detailed Investigation and Performance Improvement of the Dynamic Behavior of Grid-Connected DFIG Based Wind Turbines under LVRT Conditions", IEEE Transactions on Industry Applications, May 2018.
- [3] Ngamroo, I., "Review of DFIG wind turbine impact on power system dynamic performances", IEEJ Transactions on Electrical and Electronic Engineering, 2017.
- [4] Chowdhury, M. A., Hosseinzadeh, N., Shen, W. X. and Pota, H. R., "Comparative study on fault responses of synchronous generators and wind turbine generators using transient stability index based on transient energy function", Electrical Power and Energy Systems, 51, pp.145-152, 2013.
- [5] Yaghobi, H., "Out-of-step protection of generator using analysis of angular velocityand acceleration data measured from magnetic flux", Electric Power Systems Research 132, pp.10-21, 2016.

[۶] یعقوبی، حمیـد، «حفاظت از سنکرونیزم ژنراتـور سـنکرون در شـبکهٔ

مهندسی، دورهٔ ۱۵، شمارهٔ ۵۱، صفحهٔ ۷–۷، زمستان ۱۳۹۶.

- [7] Alinezhad, B. and Karegar, H.K., "Out-of-step protection based on Equal Area Criterion", IEEE Transactions on Power Systems, Vol. 32, No. 2, pp. 968 – 977, March 2017.
- [8] Ariff, M. A. M. and Pal, B. C., "Adaptive Protection and Control in the Power System for Wide-Area Blackout Prevention", IEEE Transactions on Power Delivery, Vol. 31, No. 4, pp. 1815-1825, August 2016.
- [9] Paudyal, S., Ramakrishna, G. and Sachdev, S., "Application of equal area criterion conditions in the time domain for out-of-step protection", IEEE Transactions on Power Delivery, Vol. 25, No. 2, pp. 600-609, 2010.
- [10] Shrestha B., Gokaraju R. and Sachdev M., "Out-of-Step Protection Using State-Plane Trajectories Analysis", IEEE Transactions on Power Delivery, Vol. 28, No. 2, pp. 1083-1093, April 2013.
- [11] Hossain M. J., Pota H. R., Mahmud M. A. and Ramos R. A., "Investigation of the Impacts of Large-Scale Wind Power Penetration on the Angle and Voltage Stability of Power Systems", IEEE Systems Journal, Vol. 16, No.1, pp. 76–84, 2012.
- [12] Badrzadeh B. and Salman S. K., "Critical Clearing Time of Doubly Fed Induction Generator", IEEE Russia Power Tech Conference, June 2005.
- [13] Mehdipour, C., Hajizadeh, A., Mehdipour, I.,

قدرت چندماشینه با استفاده از متغیـر محلـی»، نشـریهٔ مـدلسـازی در

بررسی رفتار گذرای ژنراتور القایی دوسو تغذیه متصل به سیستم قدرت در هنگام... ۲۳

"Dynamic modeling and control of DFIG-based wind turbines under balanced network conditions", Electrical Power and Energy Systems 83, pp. 560–569, 2016.

- [14] Herberta, G.M., Iniyanb, S., Sreevalsanc, E. and Rajapandiand S., "A review of wind energy technologies", Renewable and Sustainable Energy Reviews 11, pp. 1117–1145, 2007.
- [15] Salman, S.K. and Badrzadeh, B., "New Approach for modeling Doubly-Fed Induction Generator for gridconnection studies", presented at the 8th European Wind Energy Conference and Exhibition, London, 2004.
- [16] Sun, T., Chen, Z. and Blaabjerg, F., "Transient Stability of DFIG Wind Turbines at an External Short-circuit Fault", Vol. 8, pp. 345–360, 2005.
- [17] Pena, R., Clare, J.C. and Asher, G.M., "Doubly fed induction generator using back-to-back PWM converters and its application to variable-speed windenergy generation", IEE Proceedings on Electric Power Applications., Vol. 143, No.3, pp. 231-241, May 1996.
- [18] Yao, J., Li, H., Liao, Y. and Chen, Z., "An Improved Control Strategy of Limiting the DC-Link Voltage Fluctuation for a Doubly-Fed Induction Wind Generator", IEEE Transactions on Power Electronics, Vol. 23, pp. 1205-1213, 2008.
- [19] Munoz, J. and Canizares C., "Comparative Stability Analysis of DFIG Based Wind Farms and Conventional Synchronous Generators", Power System Conference and Exposition, March 2011.
- [20] Duong, M., Nguyen, H., Le, K., phan T. and Mussetta M., "Simulation and Performance Analysis of a LVRT and Damping Control Scheme for DFIG wind Turbine", IEEE International Conference on Sustainable Energy

Technologies, 2016.

- [21] Chowdhury, M. A., Shen, W. X., Hosseinzadeh, N. and Pota, H. R., "Quantitative Assessment and Comparison of Fault Responses for Synchronous Generator and Wind Turbine Generators Based on Modified Transient Energy Function", IET Renewable Power Generation, Vol. 8, No. 5, pp. 474-483, 2014.
- [22] Jackson, J., Francis M. and Jin J., "Doubly-fed induction generator based wind turbines: A comprehensive review of fault ride-through strategies", Renewable and Sustainable Energy Rev 45, pp. 447– 467, 2015.
- [23] Lima, J. R., Damm, G., Benchaib, A. and Nobile, E., " Stability Criterion for the maximum clearing time of a DFIG: an equal area criterion's equivalent for induction generators", 18th European Conference on Power Electronics and Applications, Karlsruhe, 2016.
- [24] Grilo, A. P., Mota, A. A., Mota, T. M., Freitas, W., "An Analytical Method for Analysis of Large-Disturbance Stability of Induction Generators", IEEE Transactions on Power Systems, Vol. 22, No. 4, pp. 1861-1869, November 2007.
- [25] Michalke, G., Anca D. and Hartkopf, T., "Dynamic behavior of a DFIG wind turbine subjected to power system faults", Proceedings of European Wind Energy Conference, Brussels, 2008.